

# ГЕОПОЛИТИЧЕСКИ И ГЕОЕНЕРГИЙНИ ТРАНСФОРМАЦИИ ПРЕЗ ПРИЗМАТА НА ПРОЕКТА „FOUR SEAS INITIATIVE“: АНАЛИЗ НА СТРАТЕГИЧЕСКИТЕ МОДЕЛИ ЗА ПРОЕКТА „FOUR SEAS INITIATIVE“ (2026 Г.) И ОТРАЖЕНИЕ ВЪРХУ ЕНЕРГИЙНАТА СИГУРНОСТ НА ЕВРОПА

Димитър Темелков

Докторант в Университет по библиотекознание и информационни технологии (УНИБИТ). Професионално направление: 3.5. „Обществени комуникации и информационни науки“

**Резюме:** Настоящата статия изследва ролята на специализираните информационно-аналитични центрове (*think-tanks*) при конструирането на съвременната геополитическа и енергийна архитектура. Чрез интердисциплинарен подход, обединяващ геополитическия анализ с методологията на информационните науки, изследването деконструира процесите на вземане на решения около проекта „Four Seas Initiative“ (2026 г.). Статията разглежда как суровите данни за енергийната сигурност в условията на криза (затварянето на Ормузкия проток) се трансформират в легитимни управленски доктрини чрез когнитивна интеграция на знанието. Анализиран е сблъсъкът между информационните модели на *New Lines Institute (CAI)*, *Washington Institute* и регионалните центрове *ORSAM* и *STRASAM* (Турция) при дефинирането и насочването на процесите в Близкия Изток.

На основата на концептуалната рамка „Four Seas Initiative“, детайлизирана от *New Lines Institute for Strategy and Policy*, се изследва сблъсъкът на стратегически интереси между глобалните актьори и регионалните сили в Черноморския и Близкоизточния басейн. Извършен е критичен одит на американската „Доктрина на опорната точка“ (*The Fulcrum Doctrine*) на американските институционални и неправителствени среди и регионалния реализъм на водещите турски изследователски центрове (*ORSAM* и *STRASAM*). Специално внимание е отделено на преките отражения на проекта Република България, очертани чрез свързаността с Инициативата „Три морета“, Вертикалния газов коридор и усложняващото се геоенергийно уравнение с турския държавен оператор БОТАШ.

**Ключови думи:** геополитика на информацията, геоенергетика, *Four Seas Initiative*, икономическа и информационна сигурност, стратегически анализ, тинк-танкове

## **Въведение**

В дигиталната ера геополитиката вече не е просто битка за територии, а битка за информационното превъзходство при интерпретацията на стратегическите данни. Глобалната енергийна криза от 2026 г., белязана от де факто блокирането на Ормузкия проток и срива на световната търговия, създаде ситуация на несигурност за правителствата на САЩ и ЕС. В този контекст, физическото изграждане на алтернативни енергийни коридори е невъзможно без тяхното предварително информационно моделиране, валидиране и обезпечаване.

Настоящата статия изследва механизма, по който геополитическото и енергийно планиране се осъществява чрез инструментите на информационните науки. Предметът на анализ е проектът „Four Seas Initiative“ – макрорегионален модел за свързване на четири морета /Черно, Каспийско, Средиземно море и Персийския залив/ през територията на Сирия и Турция, разглеждан не просто като инженерна задача, а като комплексен информационен конструкт. Целта е да се докаже, че устойчивостта на енергийните доставки за Европа и Балканите зависи критично от качеството на аналитичната информация, генерирана от мозъчните тръстове, и способността на държавните администрации да филтрират тези данни и да наложат аргументирана концептуална рамка за развитие.

Ударите на САЩ и Израел срещу критични обекти от иранската инфраструктура нанесоха тежък удар върху световното стопанство, като според спешния доклад на UNCTAD от април 2026 г. блокирането на този възел сви очаквания ръст на световната търговия от 4,7% до нива между 1,5% и 2,5% за текущата година. Концентрирането на подобни заплахи по традиционните морски маршрути превърна сухопътните алтернативи в абсолютен приоритет за националната сигурност на САЩ и техните европейски съюзници.

В този контекст представеният през юни 2026 г. в Националния пресцентър във Вашингтон доклад за проекта „Four Seas Initiative“, разработен от изследователския център *New Lines Institute for Strategy and Policy*, прерасна от научно информационно предложение в сериозна дипломатическа и геостратегическа офанзива.

## **1. Мозъчните тръстове като процесори на геополитическо знание**

От гледна точка на информационните науки, съвременните мозъчни тръстове (*think-tanks*) функционират като специализирани информационни процесори. Тяхната функция е

да преобразуват „суровите данни“ (разузнавателна информация, икономически показатели, теренни наблюдения) в „структурирано знание“ (политически доктрини и стратегии), което може да бъде употребено от правителствата.

В казуса „Four Seas Initiative“ наблюдаваме класически пример за **когнитивна интеграция**. Администрацията на САЩ /в лицето на посланика на САЩ в Анкара Том Барак, както и американски конгресмени и сенатори/ използва аналитичния капацитет на *New Lines Institute*, за да моделира нова геополитическа реалност: легитимирането на пост-конфликтна Сирия под ръководството на президента Шара. Този процес изисква сложна информационна операция по „прекодиране“ на държавния имидж – от „източник на заплаха“ към „критичен енергиен партньор“. Тинк-танковете осигуряват информационната база (Data Intelligence), която позволява на Белия дом да обоснове т.нар. „Доктрина на опорната точка“ (*The Fulcrum Doctrine*) – замената на скъпото военно присъствие с печеливша енергийна инфраструктура.

Концептуалният модел на Инициативата „Четири морета“ е изграден по подобие на архитектурната логика на американско-полския проект „Три морета“ от 2017 г. и има за цел физическото и стратегическото съединяване на Персийския залив, Каспийско, Средиземно и Черно море. Логистичното ядро на проекта предвижда изграждането и рехабилитацията на мащабна мултимодална мрежа от 6300 километра тръбопроводи, железопътни линии, електропреносни и дигитални трасета, които се пресичат в една критична точка – границата между Сирия и Турция, превръщайки я в основния разпределителен хъб на 21-ви век.

Мащабът на дългосрочната амбиция, с хоризонт на пълно оперативно разгръщане в периода 2029–2035 г., предвижда осигуряването на транзит в рамките на 3–4 милиона барела нефт дневно и 40–50 милиарда кубически метра природен газ годишно. Пътната карта за близкосрочно финансово затваряне в периода 2027–2028 г. изисква концентрирането на 8–10 милиарда долара, като Саудитска Арабия вече е стартирала инвестиционна рамка за Сирия от 2 милиарда долара.

Прагматичният характер на инициативата се доказва от активирането на сериозен корпоративен интерес от страна на международните енергийни гиганти през 2026 г. Компании като Chevron и ConocoPhillips вече са обвързани с предварителни споразумения, като Chevron води напреднали преговори за иракските полета (Западна Курна-2 и Насирия) и съвместно с катарски партньори придоби права за проучвания в сирийския

средиземноморски шелф. Паралелно с това американският финансов консорциум TI Capital подписа Меморандум за разбирателство за пълната рехабилитация на критичния петролопровод Киркук–Баниас, инвестиция на стойност 4,5 милиарда долара с 36-месечен срок на изпълнение.

## **2. Сблъсък на информационните модели: Валидиране на геоенергийния риск**

В информационните науки истинността на един модел се проверява чрез съпоставяне на независими източници. При анализа на „Four Seas Initiative“ се сблъскват два антагонистични информационни модела, които формират средата за вземане на решения:

- **Промоционалният модел (New Lines & Atlantic Council):** Този модел борави с данни за „потенциала“. Той акцентира върху проектните капацитети (3-4 млн. барела дневно, 40-50 млрд. куб. м газ), финансовите ангажименти на корпорации като Chevron и ConocoPhillips, и политическата воля на новата власт в Дамаск. Неговата цел е да генерира „информационно доверие“, необходимо за привличане на инвестиции.
- **Скептичният реалистичен модел (Washington Institute):** Този модел, базиран на анализите на експерти като Андрю Таблер, борави с данни за „историческата устойчивост“. Той въвежда в уравнението променливи, които оптимистичният модел игнорира: азиатския вектор на търсенето (Китай и Индия като основни пазари) и хроничната неспособност на сирийската държава да опази 6300 км тръбопровода от саботаж. От гледна точка на информационния анализ, този модел служи като „система за ранно предупреждение“ за правителствените администрации.

Официалното представяне на проекта на 11 юни 2026 г. от неговите автори д-р Азийм Ибрахим, Темистоклис Астенидис и д-р Дания Арайси беляза прехода на инициативата към етап на широка дипломатическа офанзива. Във Вашингтон тази стратегия се дефинира като „Доктрина на опорната точка“ (*The Fulcrum Doctrine*), отразяваща преориентирането на САЩ от военно присъствие в Близкия изток към трайно инфраструктурно обвързване, което се вписва в три деклариранни приоритета на Белия дом: максимизиране на американския енергиен износ и влияние, намаляване на европейската

зависимост от враждебни доставчици и търговски обоснована стабилизация на региона чрез края на дългогодишната изолация на Сирия.

Докладът, адресиран съвместно към Белия дом и Европейската комисия, съдържа конкретни препоръки за формално обявяване на Four Seas за стратегически инфраструктурен приоритет на САЩ и заделяне на първоначален финансов пакет от 500 милиона долара чрез Международната корпорация за финансово развитие. На европейско равнище се настоява ЕК да включи коридора Сирия–Турция в списъка „Проекти от общ интерес“ (*Projects of Common Interest*) по регламента TEN-E, което би отворило достъп до финансиране от ЕИБ и структурните фондове на ЕС.

### **3. Регионалната информационна призма: Турският фактор**

Геополитическата роля на Турция също се пречупва през специфична информационна и геополитическа оптика. Посланикът на САЩ в Турция и специален пратеник за Сирия Томас Барак официално възроди концепцията на форум на Atlantic Council през март 2026 г., а при старта на доклада съветникът на сенатор Джийн Шахийн от Комисията по външни отношения даде официална подкрепа от нейно име, последвана от публична легитимация от конгресмена Джо Уилсън, който припозна съюзника от НАТО Турция като ключов партньор. За Анкара съживяването на проекта „Four Seas“ представлява много повече от икономическо транзитно трасе — това е мащабен опит за превръщане на придобивките в Сирия в трайно евразийско надмощие, насочено към изтласкване на руското и иранското влияние в Източното Средиземноморие (*Jamestown Foundation*). Този стратегически залог намира сериозно теоретично и научно обосноваване в анализите на водещите турски изследователски центрове, които разглеждат инициативата през оптиката на местната сигурност и териториална цялост. и тук информационните науки разкриват как различните турски институти моделират реалността:

- *ORSAM* използва събитието от 25 август 2026 г. (разпускането на SDF) като информационен маркер за „край на заплахата“, валидирайки сигурността на коридора.
- *STRASAM* подлага на одит правната рамка и предупреждава за липсата на институционална памет и регулаторна съвместимост. За външния наблюдател (включително българското разузнаване), съпоставката

на тези два наратива дава реалната картина: Турция има волята, но все още изгражда капацитета да бъде гарант на сигурността.

За Анкара проектът е инструмент за утвърждаване на енергиен суверенитет. Подписаният в Анкара Меморандум за разбирателство от външния министър Хакан Фидан и сирийския му колега Есад Хасан Шайбани, трансформира визията в гръбнак на ново двустранно стратегическо партньорство. Тази ос интегрира сухопътния коридор с турския вътрешен добив в Черно море (находището Сакаря) и споразуменията с ExxonMobil, затвърждавайки Анкара като енергиен хъб.

#### **4. Информационни импликации за енергийната сигурност на България**

Въпреки че в първичните материали на *New Lines Institute* липсва експлицитно артикулирана пряка връзка с България, системният геополитически анализ извежда три фундаментални последици за националната и регионалната сигурност на Република България, очертаващи се на фона на новата евразийска реалност.

Приложената методология на информационните науки извежда три критични области за България, където геополитиката среща обработката на данни:

- **Информационна свързаност (Три морета):** Първо, по отношение на оста Черно море – Балтийско море, дългосрочната пътна карта на проекта предвижда изрична бъдеща интеграция с Инициативата „Три морета“, в която България е съосновател и ключов географски фактор. Проектът цели изграждане на непрекъсната енергийна и дигитална инфраструктура от Персийския залив до Балтийско море. Това поставя Черноморския ни регион в центъра на трансконтиненталната натовска архитектура. Интеграцията на „Four Seas“ с инициативата „Три морета“ не е само физическа връзка на тръби, а създаване на общо информационно пространство за енергиен мониторинг от Персийския залив до Балтика. България трябва да развие капацитет за обмен на данни в реално време в рамките на тази ос.
- **Управление на асиметрична информация (Казусът БОТАШ):** Превръщането на Турция в енергиен мега-хъб създава огромен информационен дисбаланс. Анкара ще разполага с пълната картина на потоците от Изток, докато София ще бъде краен потребител. За да защити националния си интерес и да предоговори условията с БОТАШ, българската държава трябва да изгради собствен независим

капацитет за OSINT анализ на турските и блискоизточните енергийни баланси, за да не зависи единствено от данните, предоставяни от партньора.

- **Стратегическо прогнозиране:** Логистичното натоварване на българската мрежа се засилва значително, тъй като постъпването на допълнителни количества тръбен газ от Близкия изток и Каспийския басейн на турска територия корелира директно с развитието на Вертикалния газов коридор, свързващ Гърция, България, Румъния, Молдова, Украйна, Унгария и Словакия. България, чрез капацитета на Булгартрансгаз и интерконектора ICGB, се позиционира като безалтернативна разпределителна платформа от юг на север. Българските институции трябва да използват методологията на тинк-танковете, за да моделират сценарии за сигурността на доставките през Вертикалния газов коридор, отчитайки рисковете от политическа нестабилност на новия режим в Дамаск.

Проектът крие сериозен геополитически риск, произтичащ от енергийния монопол на Анкара. Консенсусът сред независимите западни и турски експерти сочи, че реализацията на Four Seas ще циментира ролята на Турция като незаменим и безалтернативен енергиен мега-хъб на входа на Европейския съюз. За националната сигурност на България това е изключително сериозно предизвикателство. Концентрирането на транзитната власт изцяло в ръцете на Анкара ще превърне наложашщото се предоговаряне на силно спорния и финансово асиметричен договор с БОТАШ, както и бъдещите инфраструктурни споразумения, в изключително тежки геополитически уравнения с висок залог за София.

## 1. Заключение

Настоящата статия доказва, че в съвременната сложна геополитическа среда, **енергийната сигурност е производна на информационната компетентност.** Способността на държавата да събира, филтрира и анализира стратегическа информация от мрежата на глобалните мозъчни тръстове е ключов фактор за вземането на държавнически и суверенни решения. Проектът „Four Seas Initiative“ служи като доказателство, че големите геоенергийни промени първо се случват в информационното пространство (чрез доклади и доктрини) и едва след това се материализират в инфраструктура. За България, разбирането

на тези информационни процеси е задължително условие за успешното позициониране на енергийната карта на Европа.

Настоящото изследване доказва фундаменталната изследователска теза, че енергийната сигурност на държавите от Черноморския и Балканския регион вече не може да се разглежда изцяло изолирано, а се намира в пряка системна зависимост от стратегическите процеси в Близкия изток и Каспийския басейн.

Казусът „Four Seas Initiative“ нагледно илюстрира как дейността на съвременните мозъчни тръстове (*think-tanks*) се явява водещ фактор в международната енергийна дипломация, легитимирайки нови стратегически доктрини от типа на *The Fulcrum Doctrine*. Разработеният в статията критичен анализ на сблъсъка между водещия трансатлантически наратив и суровия институционален реализъм, включващ пазарния завои към Азия, регионалните изследвания на кюрдския въпрос и рисковете от военен саботаж в Сирия, предоставя една по-реална научно-методологична рамка. Тя е напълно приложима за стратегическо прогнозиране на геополитическите рискове и за ефективна защита на държавния суверенитет на Република България при изграждането на бъдещите трансконтинентални енергийни коридори.

*Използвана литература:*

### ***1. Washington Institute for Near East Policy***

***Tabler, Andrew J.*** — “Syria’s Pipeline Dream Meets Hard Realities”, *PolicyWatch* 4227, *The Washington Institute for Near East Policy*, 10 юни 2026 г.

### ***2. New Lines Institute for Strategy and Policy***

***Ibrahim, Azeem OBE & Asthenidis, Themistoklis*** — “The Four Seas Initiative” — *Flagship Policy Report*, *New Lines Institute*, 8–10 юни 2026 г.

***New Lines Institute*** — “New Lines Institute Launches Four Seas Initiative Policy Report With U.S. Congressional and Diplomatic Support”, *Press Release*, 12 юни 2026 г.

### ***3. Atlantic Council***

***Atlantic Council Turkey Program*** — “Navigating a new era in Syria: Strategic opportunities for the US and Turkey”, *Event Report*, 5 март 2026 г.

***Arslan, Defne*** — *Senior Director & Founder, Atlantic Council Turkey Program — Expert Profile*